

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Sectio III. De Dominio provt est obiectum iustitiæ commutatiuæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

architectonicè quidem & principaliter in gubernatoribus, quorum proprium munus est procurare bonum commune, in subditis autem esse administratiuè.

Distingui-
tur à stri-
cta iustitia.

Secunda pars, asserit iustitiam quoque vindictiuam esse specialem virtutem à stricta iustitia distinctam, quia speciale motiuum eius est punire delicta, vel exigere illorum punitionem, quia hoc honestum est iuxta regulas rectæ rationis: patet autem illam esse tum in iudice cuius hoc est munus proprium, tum in quolibet homine priuato qui expetere potest, & procurare vt legitimè puniantur iniuriæ etiam illæ quas ipse accepit. Vnde patet etiam quod huiusmodi iustitia non potest esse species strictæ illius iustitiæ quæ ponit æqualitatem cum iure alterius, ista verò virtus ponit æqualitatem pænæ, cum qualitate delicti, non enim ponit æqualitatem cum iure alterius, nam si nocentem non puniat nullam ei facit iniuriam. Imò in homine priuato videtur perspicuum, nam si expectat fieri punitionem à iudice ob acceptam iniuriam, clarum est quod non elicit actum perfectæ iustitiæ, quem nemo elicit nisi quando strictè tenetur illi elicere, qui autem accepit iniuriam, non tenetur exigere punitionem, ergo non elicit actum iustitiæ.

Solutio
primæ du-
bitationis.

Ad primam Resp. negando quod in quolibet peccato duplex includatur peccatum, etiam si violetur iustitia legalis, quia hæc est generalis circumstantia inclusa in quolibet peccato, quæ propterea non potest constituere speciale peccatum, sicut obedientia, gratitudo, Charitas, etiam si virtutes sint speciales, nunquam tamen contra illas peccatur, nisi quando specialiter intenditur malum oppositum motiui.

Solutio
secundæ.

Ad secundam, satis dictum est, quale sit motiuum huius virtutis, & quomodo distinguatur à motiuo obedientiæ, imò & à motiuo pietatis in parentes & patriam.

Solutio
tertiæ.

Ad tertiam Resp. iustitiam vindictiuam illam esse quæ punit peccata, quia illa merentur pænā, non autem quia per illa ius alterius læditur, nam illa vt patet sunt duo motiua honesta, ergo illa duas terminant virtutes. Deinde nemo ante sententiam iudicis tenetur subire pænā, & tamen ante omnem sententiam, tenetur reparare ius alterius, ergo alia est virtus quæ punit, alia quæ satisfaciunt, prima est iustitia vindictiua, secunda est commutatiua.

Partes in-
tegrales.

Colliges ex his primò, quā verè dixerit S. Thomas *quest. 79. art. 1.* duas esse partes integrales iustitiæ, prima est facere bonum iustitiæ proprium, altera declinare à malo iustitiæ opposito: vbi statim occurrit difficultas, cur in alijs igitur virtutibus temperantia, & fortitudine partes integrales non assignentur facere bonum, & declinare à malo illis opposito scio multa dici à Doctoribus. Breuiter dico, quod declinare à malo & facere bonum sumi possunt dupliciter.

Primò declinare à malo significat, recedere ab extremis virtuti oppositis, & sic certum est, quod vnum ab altero non differt, nam accedere ad terminum ad quem & recedere à termino à quo, nullo modo differunt.

Secundò facere bonum significat ponere mediocritatem nondum positam, & declinare à malo est conseruare bonum iam positum, quod ab altero violari potest, in eo sensu facere bonum, & declinare à malo non sunt partes aliarum virtutum, in quibus nemo potest violare mediocritatem à me positam: sed sunt partes integrales iustitiæ, quæ consistit in actionibus ad alterum, & respicit medium rei, possum enim vel ius alterius conseruare illæsum, quod alter potest lædere, & illud læsum reparare, nam hoc est declinare à malo & facere bonum, in sensu S. Th.

Tom. I.

Colliges secundo, partes potentiales iustitiæ, quæ nimirum similitudinem quandam habent cum iustitia, ex eo quod sint ad alterum, & tamen à propria eius ratione deficiunt, commodè numerari decem, quarum quatuor deficiunt à propria ratione, quia respiciunt debitum inadæquabile, prima est religio respiciens cultum Deo debitum, secunda pietas cultum respiciens parentem, tertia obseruantia cultum eorum qui virtute pollent, quarta obedientia quæ superiorum imperio subiicitur, sex alia respiciunt debitum duntaxat morale, amicitia quæ varijs officijs reddit hominem alteri charum, includit autem beneuolentiam, clementiam, misericordiam: gratitudo affabilitas, veracitas, fidelitas, liberalitas cui affinis est magnificentia: duæ primæ sunt in affectu, duæ quæ sequuntur in verbis, duæ vltimæ facta respiciunt.

Partes po-
tentiales.

SECTIO III.

De dominio prout est obiectum iustitiæ commutatiuæ.

Sic constituta naturā, & speciebus iustitiæ, sequitur vt dicam accuratius de commutatiua quæ maximè propriè iustitia est. Obiectum autem eius proximum vt sæpe dixi est omnis actio ponens æqualitatem cum iure, id est cum dominio alterius. Dominium igitur illud est, quod iustitia respicit vt obiectum remotum & regulam, video autem omnia quæ disputari de illo possunt ad quatuor potissimum reuocari capita de quibus breuissimè dici potest. Primum sit natura & species domini. Secundum sit subiectum domini, seu personæ in quibus est dominium. Tertium obiectum domini, seu quarum rerum habeatur dominium. Quartum eius acquisitio, seu modus quo acquiritur dominium.

S. I.

Quenam sit natura, quanam species domini.

Certum est primò, dominium vniuersè sumptum rectè definitur ius gubernandi vel disponendi de aliqua re tanquam sua, quia scilicet dominium eo modo sumptum diuiditur in dominium iurisdictionis & dominium proprietatis, primum est ius gubernandi subditos, id est præcipiendi, prohibendi, permittendi, iudicandi, præmiandi, puniendi, nam illi sunt actus gubernandi. Dominium verò proprietatis quod solum est propriè dictum dominium definitur facultas liberè disponendi de aliqua re in suum commodum, seu relatio aliqua, quæ rem aliquam respicit aliquis, vt suam; id est ius ex quo connaturaliter sequitur facultas disponendi, nisi sit aliquod impedimentum, vt patebit statim.

Certum enim secundo est, dominium proprietatis diuidi communiter, in dominium perfectum, & dominium imperfectum: primum est illud quod continet proprietatem rei & commodorum eius, definiturque ius in re se ad omnem rei dispositionem & vsum extendens nisi lege prohibeatur. Dicitur *ius in re* quod nimirum rem ipsam habet obligatam, & quod tribuit actionem non solum in personam sed in rem ipsam, ius enim ad rem non sufficit ad dominium. Deinde dicitur *extendere se ad omnem dispositionem & vsum*, id est ius ratione cuius possis rem illam tibi seruare, donare, vendere, vel etiam vastare ipsam eius substantiam, per hoc enim differt à dominio imperfecto vel directo, vel indirecto, vt constabit statim. Tertio addebam *nisi lege prohibeatur*, quia lex sapissi-

RRRr

mè

mè vetat ne potestas illa disponendi de aliqua re, in actum exire possit ut contingit in pupillis & alijs qui dominium habent duntaxat ligatum, sicut qui habet potestatem naturalem videndi impeditur aliquando ne rei ea possit, sublato autem impedimento statim sine nouo auxilio exire illa potest in actum.

Certum est tertio, dominium imperfectum definiri ius in re quod non se extendit ad omnem eius dispositionem & usum, sed vel in ipsam rei substantiam sine potestate vtendi, vel in solum eius usum. Quia scilicet dominium istud, aliud est directum, aliud indirectum: primum est, quo aliquis dominus est ipsius substantiæ, sed eâ tamen neque uti potest, neque fructus eius percipere: alterum est quo aliquis habet ius vtendi aliquâ re vel fruendi, sed saluâ eius substantiâ quam destruere nullo modo potest. Numerantur vulgò quinque dominij huius indirecti species, vsus fructus, vsus, seruitus, habitatio, possessio. Quibus omnibus hoc est commune quod iura sint permanentia, & substantiam rei omnino integram reseruare teneantur domino directo. Vsfus fructus est ius vtendi, fruendi rebus alienis saluâ tamen earum substantiâ, quia scilicet præter rei usum potest etiam percipere illius fructus. Species vsus fructus sunt emphytheusis, feudum, liuella, superficies. Vsfus est ius vtendi re alienâ, saluâ eius substantiâ. *Habitatio* est ius fruendi, vel vtendi re alienâ, vel aliquid circa ea impediendi. Possessio alia est iuris alia facti, possessio iuris definitur, ius insistendi rei tanquam suæ non prohibita possideri: possessio facti definitur, detentio rei corporis & animi & iuris adminiculo, id est apprehensio rei, & insistencia in ipsa re, ad quam exigitur præsentia quædam & detentio corporea, quæ fit cum animo possidendi, cum titulo legitimo, possessor enim iniustus non verè possidet. Effectus autem possessionis duo potissimum sunt, primus quod in dubio de rei dominio melior est conditio possidentis, secundus quod possessio bonæ fidei pariat præscriptionem, ut dicitur postea.

His positis circa vtutque istud dominium duo sunt controuersæ. Primò quomodo verum sit dominium perfectum continere proprietatem & vtilitatem, dominium autem imperfectum contineat vel solam vtilitatem, vel solam proprietatem. Secundò quomodo in rebus quæ ipso vsu consumuntur, vsus distinguatur à dominio.

Ratio dubitandi circa primum caput est, pupillus perfectum habet dominium in bona de quibus tamen prohibetur disponere: similiter qui habent fidei commissum & alia huiusmodi bona vinculata quæ non possunt alienari: vxor verum habet dominium rerum dotalium viuente marito, & de illis non potest disponere, ergo ad perfectum dominium non requiritur potestas disponendi. Deinde dominium quod vocatur directum non videtur esse dominium, cum dominium sit facultas disponendi de aliqua re in suum commodum, qui autem dominium habet duntaxat directum non potest de illa re disponere.

Secundò, alterum punctum de separabilitate vsus à dominio in rebus quæ vnico vtendi actu consumuntur celeberrimam habet difficultatem, propter Patrum Franciscanorum strictissimam paupertatem, qui asserunt se nullum etiam in communi dominium habere rerum quas consumunt vnico vsu, sed totum hoc ius & dominium esse penes Sedem Apostolicam, se verò non habere nisi usum facti. Hoc autem non videtur verum, quia si vsus in huiusmodi rebus distinguitur à dominio, prorsus errauit Ioannes XXII. qui sapissime definiuit id esse impossibile & professus est se abdicare omne huiusmodi dominium in res ordinis Minorum: chimæricum esse omnem illum

usum facti sine vsu iuris, vel enim (inquit) Patres Franciscani habebat ius vtendi rebus quibus vtuntur, & sic dominium habebat saltem imperfectum, vel non habent ius comedendi v.gr. & illorum comestio est factum. Neque satis est dicere illos habere ius depedens & reuocabile à domino, nam si prohiberentur comedere, fieret illis iniuria cum illud sit verum ius naturæ. Denique vsus proptèr distinguitur à dominio perfectum, est ius vtendi aliqua re saluâ ipsius substantiâ, in rebus autem quæ vnico vtendi actu consumuntur non datur vsus salua rei substantia, ergo in illis vsus non distinguitur à dominio perfectum.

Tertio si vsus pecuniæ separari potest à dominio, manifestum est licitam esse vsuram: quod aperte probatur, quia vsura tunc erit licita, quando dare potes alteri tuam pecuniam, & vltra sortem aliquid accipere, potes autem accipere, si verum est, quod vsus pecuniæ potest separari à dominio: quod probatur, tunc accipi potest aliquid vltra sortem quando licet cedere aliquid pro concessio vsu pecuniæ, retinendo nihilominus eius dominium, vel etiam vendendo illud pro iusto valore pecuniæ, sed possum separatim accipere aliquid pro pecuniæ vsu qui sine dubio est aliquid pretio æstimabile, ergo possum aliquid accipere vltra sortem.

Dico primò, ad dominium perfectum non exigitur facultas disponendi omnino expedita, sed sufficit ligata. Pupillus verbi gratia dominium habet totius hereditatis paternæ ut traditur *Roman. 4. Quanto tempore heres paruulus est, nihil est differt à seruo cum sit dominus omnium*, quia scilicet ex vi iuris quod habet in hereditatem, sufficienter posset de illa disponere. Eadem est ratio mariti qui de consensu coniugis vouit castitatem. Qui possident bona ea quæ dicuntur vinculata, quia non possunt alienari, verb. grat. fidei commissum, dominium habet solum imperfectum, quia substantiam rei alienare non possunt sine iniustitia, quod non accideret si dominium haberent ligatum ut volunt aliqui cum, Lessio, Dominium ergo perfectum illorum bonorum est in tota familia quæ habetur in iure tanquam aliqua persona. Dominium imperfectum quod dicitur directum est verum dominium, quia dominus directus potest verè dicere suam substantiam illius rei, & ita de illa disponere secundum substantiam non tamen de illius vsu.

Dico secundò, in rebus quæ vnico vtendi actu consumuntur vsus verè potest separari à dominio etiam imperfecto. Ita fusiissime tradunt Molina *tra. 2. disp. 6. Sanchez lib. 7. in decalogum cap. 18. Suarez tom. 3. de religione lib. 8. cap. 8. Bellarminus lib. 4. de Pontifice cap. 4. Lessius cap. 3. dubit. 8. & alij quos citant. Contrarium docent Syluester, Aragon, Turrecremata.*

Ratio autem est, quia vsus rei consumptibilis dupliciter sumi potest. Primò enim significat ius irrevocabile & independens vtendi aliquâ re, quem Nicolaus Papa & alij Pontifices appellant usum iuris. Secundò ius vtendi aliqua re, sed reuocabile ac omnino pendens ab alio quem appellant usum facti, qui non significat solum usum actuale, seu solum actum, sed ius vtendi reuocabile. Quo posito.

Probatur quod assereram, vsus pecuniæ verbi gratia separari potest à dominio, si dominus cedere potest vsum pecuniæ reuocabilem quoties ipsi libuerit, sed concedere potest vsum huiusmodi reuocabilem, & pendente à voluntate ipsius domini, ergo in ijs rebus potest separari vsus à dominio. Maior est certa, quia nemo est dominus rei quæ auferri ab eo potest, & de qua quoties alteri libuerit non potest disponere. Probatur minor, nihil repugnat aliquem accipere facultatem ab alio reuocabilem semper, & dependentem à voluntate concedentis: deinde nihil repugnat

Prima conclusio de dominio per se facta.

Secunda conclusio de rebus quæ consumuntur vnico actu.

Duplex vsus iuris & facti.

S. II.

Quodnam sit subiectum dominij, seu personæ quibus conuenit dominium.

vt aliquis acceptet facultatem vtendi dependenter ab alio nolendo tamen acceptare dominium verbi gratia religiosi habent in particulari ius aliquod vtendi rebus, quibus vtuntur, & tamen non habent dominium in cum illud ius sit dependens à superiore. Qui ad conuiuium aliquod sunt inuitati iuste vtuntur cibis appositis quorum tamen non habent dominium: eadem est ratio seruorum, & in multis exemplis probari posset.

Dico tertio, Fratres Minores, habere vsum rerum consumptibilium sine villo dominio etiam imperfecto qui vocatur vsus facti liciti, non habere autem solum vsum actuale sine villo iure vtendi. Ita docent authores nuper citati.

Ratio enim perspicua est ex dictis, si enim ius vtendi aliquando est separabile à dominio, vt probatum est, certè nihil prohibet, quin illud separetur in ijs Patribus qui nullum vt dixi acceptantius independentens & ita sanxerunt Innocentius IV. Alexander IV. Gregorius IX. Nicolaus III. Clemens V. Sed quod ille tamen vsus facti si aliquod ius patet, quia sequeretur eos furari quando vestiuntur aut comedunt, quia sine villo iure id facerent.

Ad primam Responso patet ex prima conclusione.

Ad secundam Respondeo Ioannem XXII. laceffitum ab Ochamo, & quibusdam alijs declamasse quidem contra paupertatem Fratrum Minorum, & multa contra eam scripsisse vt Doctorem priuatum, sed ita tamen vt suam illam sententiam nunquam definierit vt certam de Fide & quasi loquens ex Cathedra: nam hoc expresse negat in Extrauagante illa, *quia quorundam*, vnde alij etiam Pontifices censuerunt contrarium. Definuit quidem Ioannes contra Ochamum quod est hæreticum asserere Christum, & eius discipulos nihil habuisse proprium, neque in communi, neque in particulari, cum illud contrarium omnino sit Scripturis Ioannis 1.2. n.6. & cap. 13. n.29. Actuum 4. n.32. vnde sequitur, quod possidere in communi aliquid stare omnino potest cum perfectione religiosæ paupertatis. Sed non determinauit vt Fide certum quod Fratres Minores habeant dominium rerum primo vsu consumptibilium vt constat ex cap. *cum inter*, & ex cap. *ad abolendum* vt ostendunt præter ceteros Vaddingus tom. 3. *Annaliæ ad Annum* 1322. Nicola Franciscanorum contra Bzouium. Fateor quod religiosi fieret iniuria, si eis negaretur victus, & vestitus ad quos habent ius naturale cui non renunciant per votum: sed hoc ius non est dominium, vt patet in seruo, qui non habet dominium, & tamen ius habet ad accipiendum à domino victum, sic & pauper habet ius accipiendi in necessitate res alienas quarum non est dominus. Ius itaque illud Fratrum Minorum quatenus spectat verbi gratia hunc cibum, & hunc vestitum numero est prorsus reuocabile ac dependens: sed prout spectat cibum necessarium ad tuendam vitam est irrevocabile, quia est ius naturæ. Denique verum est, quod in rebus vnico actu consumptibilibus vsus iuris independentens non distinguitur à dominio perfecto, quia vsus iuris qui est imperfectum dominium, est ius vtendi re saluâ eius substantiâ, vnde in huiusmodi rebus non datur imperfectum dominium, sed dari tamen potest vsus facti, qui est reuocabilis, & non est dominium.

Ad tertiam Respondeo cum Lessio posse quidem fieri duplicem contractum, quorum vno vendatur dominium pecuniæ, alterum quo vendatur vsus, sed tunc dominium pecuniæ, non posse vendi tanti quanti venderetur simul cum vsu, sed dempto illo valore quo æstimatus fuit vsus. Vnde fit vt nihil accipi possit vltra fortem, quia dominium pecuniæ, & vsus pecuniæ non plus valent quàm ipsa pecunia cum iure vtendi.

Tom. I.

Non disputo hic de supremo, & absolutissimo dominio Dei, Christi, Beatæ Virginis & Angelorum, in quibus nulla potest esse difficultas huius loci propria. De solis hominibus viatoribus hic ago: nam creaturas irracionales certum est non esse capaces vllius dominij, quia dominium est facultas liberè disponendi de aliqua re, ergo supponit libertatem: Constat autem ex dictis quod pueri & amentes perpetui habere possunt multarum rerum dominium, sed ligatum, quia illi sunt capaces liberæ operationis ablato impedimento, de peccatoribus res est definita contra Vvicleffum & Hussitas qui negarunt principes si fuerint impij manere verè dominos rerum suarum. In vxoribus, filijs familias, & seruis plura distinguuntur genera bonorum, quorum aliqua sunt sub eorum dominio, alia non sunt. Quæ omnia omitto, solum inquiri de religiosis, & de Clericis, deinde vtutrum duo possunt eius rei habere dominium simul & in solidum.

Dico primò, religiosos ordines ferè omnes habere in communi dominium rerum temporalium, aliquo tamen modo limitatum: nullum autem religiosum in particulari post emissam solemnem professionem habere vllum dominium perfectum vel imperfectum, neque illius capacem esse: Sed religiosos tamen Societatis Iesv post emissâ vota simplicia exacto nouitiatus biennio, retinere licitè dominium suorum bonorum per aliquod tempus, sed ita tamen vt non possint licitè illis vt, aut de illis disponere sine licentia superioris. Tres sunt partes conclusionis.

Prima pars de dominio quod habent communitates religiosæ negatur à Nauarro cuius austerior sententia communiter rejicitur, contraria enim apertè colligitur ex Tridentino *sess. 25. cap. 3.* vbi religiosi ordines permittuntur possidere bona immobilia: deinde probatur, id non est contra perfectionem religiosæ paupertatis, cum certum sit Christum & Apostolos possedisse aliquid in communi, vt dixi definitum esse à Ioanne XXII. dixi tamen esse illud dominium valde limitatum, quia non est facultas alienandi bona immobilia, nec mobilia pretiosa sine facultate Papæ.

Sequitur primò, Monasteria omnia religiosorum exceptis Minoribus posse acquirere hæreditatem ex testamento relictam. Domus autem professæ Societatis posse quidem huiusmodi hæreditatem accipere, sed nullo tamen modo posse retinere bona immobilia nisi ad aliquod tēpus, sed debere ea vendere.

Sequitur secundò, quod communitates religiosæ recipere posse legata ex testamentis & census etiam annuos exceptis Fratribus Minoribus, qui nihil ad sustentationem vitæ recipere possunt stabile, sed tantum ad Ecclesiæ ornamenta, lampades, cereos &c. domus autem professæ Societatis nullius huiusmodi census stabili capaces sunt ad quoscūque vsus.

Secunda pars de carentia & incapacitate religiosorum in particulari ad omne prorsus dominium post emissam professionem solemnem, habetur ex concilio Tridentino *sess. 15. cap. 2.* & nota est ex omnibus iuribus, quia videlicet hic est proprius & intrinsecus character religiosi professi per quem ab alijs intrinsecè distinguitur, vt mundo ac sibi mortuus, nihil vnquam dicere possit suum, sed nudum Christum sequatur nudus, & hæc est essentia solemnitis voti paupertatis.

Difficultas tantum est, vtutrum incapacitas illa do-

R R R r 2 mini;

minij oriatur ex ipsa natura voti solemnem, an verò solum oriatur ex ordinatione Ecclesiæ quæ professos omnes reddit inhabiles ad dominium hoc autem posterum est longè probabilius, quia per votum solemnem paupertatis homo quidem abdicat dominium, sed non reddit se ad illud inhabilem, quia per contrariam voluntatem sequentem posset se reddere habilem: sicut quamvis nouerit aliquis se matrimonium non initurum, validè tamen potest illud postea contrahere, quamvis illicitè illud contrahat.

Ex hac autem incapacitate dominij sequitur primò, quod nullus professus esse potest capax hereditatis, successionis, legati, donationis, quæ immediatè ipsis fiat, ex testamento, aut alio quo vis modo: sed hereditatem quamlibet aut alia religioso legata immediatè acquiri monasterio, etiam sine consensu, & scientia religiosi professi, vt rectè docet cum communi sententia Sanchez *lib. 7. in decalogum cap. 12.* vbi omnino docet quod legata & hereditates religionis professis relicta non sunt inualida exceptis fratribus Minoribus, & professis Societatis, quorum professio solemnem reddit eos incapaces omnis proflus successionis & hereditatis vt latè probant Suares, Azor, Sanchez, De Lugo.

Sequitur secundò, quod nullus professus facere potest testamentum post professionem editam nisi ex consensu expresso Pontificis: sed neque reuocari ab eo potest testamentum conditum ante professionem, quia per eam ciuilitè ille moritur, & est inter homines nullus homo, eandemque incapacitatem dominij habent in Societate Iesu coadiutores omnes formati, etiam si vota non emittant nisi simplicia, quæ tamen ex ordinatione Pontificum eandem quoad hoc habent vim ac solemnem professionem.

Sequitur tertio, quod nullus planè religiosus post emissum votum paupertatis solemnem vel simplex quidquam potest acquirere vel etiam vti sine licentia sui prælati adeò vt toties ille peccet quoties absque huiusmodi licentia, usurpat, accipit, consumit alienat, aut aliquo modo disponit de re aliqua temporali, vel de illius usu, quia scilicet per votum spoliatur se omni usu rerum conuentus, vel externorum nisi dependenter à voluntate superioris, adeò vt peccet contra iustitiam, si de rebus monasterij disponat, donando, commodando, mutuo dando; peccet verò contra solam paupertatem si res ipsius monasterij sine licentia consumat, aut ijs utatur sine licentia etiam ad usus communes, & quodammodo ipsi debitos, tunc enim usus ille independens est, & peccatum graue si materia sit grauis. Imò etiam per votum priuauit se facultate accipiendi aliquid ab amicis aut parentibus, & vtendi eorum rebus etiam de ipsorum voluntate, quia semper ille usus est independens à voluntate superiorum à quibus pèdet totus eorū usus.

Difficultas verò est quamam licentia superioris sit religioso necessaria vt sine peccato utatur rebus temporalibus. Certum enim est quod illa non requiritur semper omnino expressa, sed neque sufficit licentia illa solum conditionata. Iudico quod si peterem à superiore licentiam, illam non negaret: hoc inquam, certum est non sufficere, alioqui euacuaretur votum paupertatis, & religiosa disciplina ludus esset, vt eruditè probant Suares & alij communiter. Sufficere tamen omnino potest licentia rationabiliter præsumpta & tacita verbi gratia non potes adire superiorem nisi valde incommode, præsumis autem quod tibi non negaret licentiam, tunc illa licentia sufficiens est æquè ac si esset expressa. Debet autem licentia illa vt valida sit esse libera, non dolo aut metu extorta, & concessa in usus non superfluos aut turpes, si enim ad tales usus concedatur illa est haud

dubiè nulla, cum superior non possit eam concedere, multo autem magis reiicienda est illa sententia quorundam Theologorum, quod religiosus cui valde molestum est & duram petere licentiam à superiore, potest sine licentia dare aliquid aut accipere; quod sanè dici sine graui scandalo non potest. Nunquid enim, quia molestum est iugum castitatis aut obedientiæ, non tenetur vtramque seruare religiosus qui vouit? Quasi verò, ille qui vouit paupertatem non eam vouit seruare nisi sit facilis, sic enim & Dei præcepta, & vota religiosa vix vnquam obligarent. Quis verò est cui votorum observatio non videatur difficilis? Sententia ergo illa nec est tuta, nec probabilis.

Sequitur quartò, quod usus alicuius rei nunquam est contra votum, si sit dependens à voluntate Prælati: vnde non peccat religiosus contra votum qui absque licentia petit ab amico, vt deponat pecunias apud aliquem, retinens interim totum dominium illarum, ad hunc finem vt quando religiosus indigebit, petita licentia à superiore possit ex illo deposito accipere, ita docent Sanchez *lib. 5. cap. 19.* Diana *resolut. 45.* Sed neque peccat, si absque licentia quidpiam accipiat, sed animo tamen non vtendi absque licentia, quam vult petere à superiore, quem sperat breui venturum, vel eius litteras. Ita etiam Doctores citati, non est etiam contra votum si tibi aliquis rerum suarum meram administrationem & curam committat, modo ex administratione illa nullum percipias emolumentum temporale. Neque facit contra votum qui aliquid sub conditione tantum accipit, aut donat, quod Prælati approbet, vel etiam qui volentem sibi aliquid donare, rogat vt donet alteri, fratri verbi gratia vel consanguineo, quia tunc nihil mihi donatur, sed illi alteri me petente, quod non est illicitum; vt tradunt & alia huiusmodi plurima Diana *tract. de paupertate religiosa*, Sanchez *lib. 7.* De Lugo *sect. 8.* Suarez *tom. 3. de religionibus*.

Sequitur quintò, peccare religiosum illum contra hoc votum; primò, qui ex rebus communibus, & ad usum sibi concessis aliquo modo disponit, tradendo illas, vel externis, vel etiam religionis eiusdem ordinis, quia hic est verus actus dominij, & sæpè contra iustitiam, vt dixi. Idem videtur etiam esse verum si mutuo dentur res huiusmodi vel commodentur, vbi tamen rectè notant Ledesma & Diana, vix reperiri materiam grauem, si præsertim ad breue tempus, & cum certa spe recuperationis fiat tale mutuum: addunt autem non esse peccatum mortale si commutes tuum breuiarium pro alio planè simili, etiam cum extraneo quod tamen videtur difficile. Secundò peccat qui sine licentia accipit aliquid vtendum, vel ab extraneis, vel etiam ex rebus domesticis: verbi gratia peccat sine dubio qui accipit aliquid ex alterius cubiculo, quia hoc est contra votum propter usum independentem, & contra iustitiam, quia tollitur alteri usus licitus & concessus ab eo qui poterat concedere. Idque videtur per se notum, & traditur ab omnibus Doctoribus. Tertio, peccat etiam qui occultat ea quæ habet cum licentia eo animo, vt ea prælati inuenire non possit, quia hoc est velle possidere independentem ab eius voluntate, non peccat autem, si occultare solum alijs intendat, non autem superiori. Addunt autem Sanchez & De Lugo, te non peccare occultando, si probabiliter existimes Prælatum non ablaturum, sed duntaxat non vis pati ruborem refricatà memorià eorum quæ tibi semel permiisit. Quartò, peccat qui pecuniam quam in aliquos usus poterat expendere, consumit eam in alios diuersos, præsertim si probabiliter negaretur licentia verbi

Quid licet fiat.

Disponere de rebus monasterij dando aliquid.

Accipere.

Occultare.

Consumere in alios usus.

verbi gratia si quis habeat licentiam emendi libros, & emat comestibilia, ille haud dubie peccat. Quinto, ille peccat qui in rebus quibus uti potest, non utitur diligentia, quam homines communiter adhibere solent verbi gratia in vestibus & candelis. Ita De Lugo num. 169. ubi ostendit illud esse aliquando posse peccatum mortale.

Materia
sufficiens
ad pecca-
tum graue.

Sequitur textus, religiosum in eo usu independente tunc peccare grauiter contra votum, quando materia esset sufficiens ad graue peccatum furti contra iustitiam; sic enim habet sententia communissima omnium Doctorum apud Suarez, Valerium, Reginald. Sanchez, Diana, quod tamen video magna eger explanatione, ut intelligatur quando nam grauis sit materia in qua votum violatur. Primum enim falsum omnino videtur, quod tamen non omnino improbat Rebellus part. 1. lib. 3. quæst. 15. sect. 3. num. 22. sufficere quidem ad grauem voti violationem quod sufficeret ad furtum graue; sed graue tamen furtum considerandum non esse, quod esset graue respectu extranei, nam religiosi respectu conuentus ad quem pertinent considerandi sunt ut filij, requiritur autem maior quantitas, ut furtum filij sit graue circa patrem, quam furtum extranei, unde concludunt aliqui, peccatum non esse graue, nisi ascendat ad summam duorum saltem aureorum. Sed hac sententia merito ab omnibus reprobat vnanimitur, & Rebellus ipse statim contradicit, quia hic non attenditur tantum temporale detrimentum, quod affertur conuentui, sicut attenditur in furto filij, sed præsertim attenditur detrimentum spirituale religionis ex relaxatione paupertatis. Quod enim si acciperes ab extraneo, materia esset peccati grauis sufficit si accipias eo rebus conuentus. Deinde falsum est, quod religiosi considerentur in hoc puncto ut filij, qui sunt domini paternorum bonorum saltem in spe, ubi certa non potest dari regula, quia sunt aliquando plures, aliquando pauciores fratres, in quos incommodum illud redundat. Fateor ergo cum De Lugo religiosum non considerari ut omnino extraneum, sed illum tamen obligari ex voto, ad bona communis non usurpanda nisi de licentia prælati, & si usurpet in materia, quæ communiter censetur sufficere ad furtum graue, illum peccare mortaliter, quod tamen diuersimodè applicari debet ad diuersas materias. Secundo enim in pecuniis conuentus quas aliquis daret extraneis, vel ad suos usus acciperet, non est dubium, quin furtum vnus nummi esset materia grauis: in vestibus communibus, quæ non sunt adhuc applicata aliis, & quas tu tibi assumis, maior requiritur quantitas ut peccatum sit graue, rectè autem docet Suarez lib. 8. cap. 15. num. 6. maiorem requiri quantitatem ad peccatum graue, quando aliquis dat aliis religiosis eiusdem conuentus, vsum rei sibi iam concessæ. Circa esculenta & poculenta ut peccetur mortaliter, certum est requiri summam maiorem. Scribit verò Suarez num. 41. quod si duntaxat ad actuale & proprium vsum quasi transitorium à religiosis aliquid sumatur regulariter non videri peccatum mortale, nisi damnificatio religionis esset nimia, & in re extraordinaria, & pretiosiore: secus verò esset si huiusmodi res acciperentur in magna quantitate, & occultè retentæ consumerentur paulatim, nam illud esse posset graue peccatum. Denique approbo quod ait Sanchez num. 30. quod si sæpè violatur hoc votum in materia leui, modica illa coalescunt in materiam grauem, si sint pecuniæ, in aliis omnibus modicas violationes non eo modo vniri ad grauem quantitatem. Alia plura possent hic addi quæ spectant magis ad votum paupertatis fusiùsque tractantur à Theologis in materia de votis religiosis.

Materia
grauis in
pecuniis.

Materia
grauis cir-
ca esculen-
ta.

Tertia pars conclusionis erat, de votis emissis in Societate post biennium nouitatus, quæ licet verè propriè, ac perfectè sufficiant ad faciendos religiosos, non auferunt tamen dominium bonorum, sed illud tantum ita ligant, ut nulla supersit facultas illis vtendi nisi ex licentia prælati, quia scilicet ita sanciant Pontifices in suis Bullis, & eos excommunicant qui contra senserint. Deinde aperta ratio affertur, quia retentio domini sine vilo eius usu non tollit perfectionem paupertatis, sicut matrimonium non repugnat perfectioni voti castitatis si tollatur facultas eo vtendi, ut patet in Sanctissima Deipara, cuius puritati coniugium nihil obfuit. Similiter ergo dominium non repugnat voto paupertatis, si ab eo separatur facultas vtendi, præsertim si adeò pendeat à voluntate superioris, ut omni momento sis paratus illud dimittere ad eius nutum. Potest igitur in illis religionis non obstante voto paupertatis, esse verum dominium, sed ligatum, & separatum ab usu, quod propter rationes optimas conuenienter esse institutum declarant Paulus III. Iulius III. Pius IV. Pius V. Gregorius XIII. in bullis quibus Societatis institutum confirmant, & approbant. Sicut etiam approbavit, & luculentissimis verbis confirmavit Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 16. ubi agens de regularibus laudabile appellat institutum Societatis, & decernit ut nihil in eo innouari possit circa votorum simplicium emissionem post biennium nouitatus. Quæ sanè Spiritus Sancti vox satis esse potest ad crocitanes in contrarium omnes coruos confunden- dos, & obruendos.

Vota so-
cietatis
simplicia.

Manet igitur in illis religionis dominium vsque ad vltima vota, sed ita tamen, ut si tunc de rebus suis disponderent, facerent illi quidem valide, sed grauissimè tamen peccarent, quamuis eam dispositionem inualidam fore censeant Molina & Lessius, negat verò Suarez illam fore irritam, sed à superiore irritabilem. Si verò queratur quorum bonorum illi maneant domini, solet responderi vera hæc esse de illis bonis quæ ante vota possidebantur, vel ad quæ habebatur antea ius propter successionem aut quid simile, non autem de illis quæ dari possent, vel elemosinæ nomine, vel alimonia, quod non impedit, quin ex licentia superioris acquirere possint rerum etiam illarum dominium sine usu. Si verò à sanguineis legatum relinquatur huiusmodi religioso, non est dubium, quin acquirat illius dominium.

Bona qua-
rum ha-
bent do-
minium.

S. III.

An & quomodo Clerici non religiosi
habeant dominium.

Hæc doctrina est maximi momenti ut consula- tur multorum conscientis qui pereunt haud dubie in æternum, propter malum vsum reddituum Ecclesiasticorum. Tractant illam accuratè Sanchez tom. 2. in decalogum lib. 6. Molina disp. 140. & sequent. Vasques lib. de redditibus Ecclesiasticis Lessius lib. 2. cap. 4. dubit. 4. qui alios citant innumeros & Theologos & Canonistas, quorum doctrinam ut tradam breuissimè, præmittenda primò tria videntur, deinde quorum bonorum Clerici sint domini, tertio quos in vsum expendere teneantur bona Ecclesiastica.

Certum igitur est primò, triplex à Clericis posse bonorum genus possideri, alia sunt patrimonialia, quæ ipsi possident titulo ciuili verbi gratia successione, testamento, industria. Alia sunt quasi patrimonialia, quæ ipsi acquirunt quidem ut Clerici, sed non ut beneficiati, verbi gratia celebrando missas, con-

Tria gene-
ra bono-
rum.

R R R r 3

cionando.

cionando: alia sunt Ecclesiastica, quæ aliquis recipit titulo Beneficij Ecclesiastici qualis est Episcopatus, Canonicatus, &c.

Congrua
sustenta-
tio.

Certum est secundò, nomine congruæ sustentationis, intelligi communiter ea, quæ sunt unicuique necessaria ad sustentationem honorabilem sui status & familiæ, secundum conditionem gradus, dignitatis, qualitatis, & regionis in qua commoratur Clericus, qui non tenetur ad vitam parcam, sed facere potest sumptus moderatos & decentes secundum statum suum ut uiuat honorabiliter more Christiano, & Ecclesiastico.

Triplex
status bo-
norum Ec-
clesiastico-
rum.

Certum est tertio, quod bona Ecclesiastica triplicem ab initio Ecclesiæ habuerunt statum. Primus fuit, quando per multa sæcula Clerici omnes erant religiosi, & omnia inter illos bona erant communia, ut probant clarissimè Bellarminus *lib. de Monachis cap. 5.* Basilius Legionensis *1. part. variarum quæst. 3. scholastica cap. 2.* patetque omnino ex variis Pontificum decretis, & ex Patrum testimoniis præsertim Augustini, Hieronymi, Gregorij. Secundus status fuit à temporibus Simplicij Papæ sub annum 471. cum in quatuor partes huiusmodi bona diuidi cœpere, prima enim pars Episcopo, secunda Clero, tertia fabricæ, quarta pauperibus destinata erat. Quod confirmatum est à Gelasio Papa anno 494. ut constat ex *cap. redivisus 12. quæst. 2.* Tertius status est is qui nunc in Ecclesiâ viget, sunt enim instituta & erecta beneficia quibus certi prouentus sunt annexi, ut totum hoc cedat Beneficiato, nullâ factâ mentione pauperum. His præmissis

Non est dubium, quin Clerici non religiosi domini sint bonorum patrimonialium, & quasi patrimonialium, ut omnes fatentur: sed de redivisibus beneficij

Prima du-
bitatio.

Ratio dubitandi est primò, dicunt multi Canones quod bona Ecclesiastica sunt patrimonium pauperum, ut habetur *cap. quia iuxta, 17. quæst. 1. &c.* quod autem *23. quæst. 7.* ubi proficitur Augustinus se procuratorem esse pauperum, asseruntque plurimi Patres committi furtum à Clericis, si bona pauperum dilapident, ut exaggerat eximie Bernardus *epist. 2. & 4.* Vnde argumentor, quia ex intentione fidelium qui bona sua liberaliter Ecclesiæ dederunt, & ex intentione ipsius Ecclesiæ aliqua pars reddituum destinata est ad alendos pauperes, ut patet ex iis quæ initio Ecclesiæ fiebant, & ex ipsa prima institutione beneficiorum, sed hanc intentionem nemo potest mutare, ergo illa bona verè pertinent ad pauperes. Frigida enim videtur esse responsio communis, quæ dicit valuisse quidem id initio, nunc autem post factam bonorum diuisionem id non valere, si enim talis ab initio fuit voluntas fidelium, ut ex ijs alerentur pauperes, certè omnino videtur, quod Ecclesiæ intentionem illorum non potuit fraudare.

Secundò.

Secundò, in multis etiam Canonibus negatur, Clericum esse dominum bonorum Ecclesiæ, dicuntur enim esse tantum dispensatores, verbi gratia sic habet Canon 40. Apostolorum relatus à Gratiano *12. quæst. 1. cap. precipimus*, & ibidem *cap. res Ecclesiæ*; quia sicut bona immobilia Ecclesiæ non pertinent ad ipsos Clericos, sed ad Ecclesiâ, sic pertinent etiam illorum redditus, imò id etiam constat, quia ex iure communi prohibentur Episcopi testamentum condere de redivisibus Ecclesiæ. Imò si aliqua ratio probaret, Clericos esse dominos fructuum, sequeretur quod domini etiam essent religiosi facti Episcopi, qui tamen semper tenentur voto paupertatis.

Tertio.

Tertio, si plenum dominum illorum bonorum collatum est Clericis beneficiatis, sequitur quòd æquè liberè possunt disponere de illis bonis, ac de patri-

monialibus, & æquè ac alij laici, hoc autem esse falsum constabit ex sequentibus.

Dico secundò, Clericos beneficiatos non esse quidem vllò modo dominos bonorum immobilium beneficij, sed illos tamen esse verè ac plenè dominos reddituum beneficij, non tantum quoad partem congruæ sustentationi necessariam, sed etiam quoad partem prorsus superfluum. Ita docent & fusè probant Sarmientus, Soto, Ledesma Couarruias, & alij citati à Valentia, Molina, Lessio, Sanche, Azor, Vasq. Hurtado, De Lugo. Repugnant autem plures tùm Canonistæ, tùm Theologi cum Nauarro *tract. de redivisibus quæst. 2.*

Conclusio
assumans.

Prima pars de bonis immobilibus neminem habet aduersarium, illi enim haud dubiè pertinent ad cæterum Ecclesiæ in quibus sunt, vel etiam ad totam Ecclesiâ, quæ sola potest de illis disponere, quod Clerici nullo modo possunt. Neque verò dominium illud est in solo Christo tanquam Principe totius Ecclesiæ, ut censent Maior & Nauarrus, neque in solo Pontifice qui non est nisi dispensator, sed in ipsa Ecclesiâ, ut docet S. Thomas *quæst. 23. art. 8.* & fusè probat Molina *tom. 1. tract. 2. disp. 142.* dominium enim Dei, & Christi non impedit dominium subalternum creaturarum: Pontifex neque licitè, neque validè potest alienare bona huiusmodi, atque aded non est dominus.

Bona Ec-
clesiastica
immobili-
a.

Secunda pars de redditibus huiusmodi bonorum rotam habet difficultatem. Probatur autem primò ex decretis Pontificum verbi gratia, *Capitulo unico de Clericis non residentibus in 6.* Statuit Bonifacius VIII. ut ille qui diuinis officiis non interest citra iustam & rationabilem necessitatem, rerum perceptarum dominium non acquirat, neque illas efficiat suas, imò & ad omnium restitutionem teneatur, ergo hinc rectè sequitur, quod alij qui adsunt verè acquirunt dominium: est autem quoad hoc eadem ratio aliorum, quæ colliguntur ex beneficiis. Vnde in Tridentino *sess. 23. cap. 1.* decernitur de Episcopis non residentibus ut pro rata temporis, fructus non faciant suos, neque illos retineant, ergo alios fructus efficiunt verè suos. Deinde argumentor, quia fructus beneficij non minus cedunt dominio Clerici quàm pauperum, quando illis dantur, certum autem est quod pauperes verè sunt domini pecuniarum quas acquirunt ex beneficio, quidni ergo & Clerici qui non minus capaces sunt dominij? Deinde si Clerici non essent domini horum bonorum, deberent rescindi donationes in quibus Clerici de huiusmodi bonis disponunt citra pios vsus, hoc autem factum hætenus non est.

Prima pars
de redditibus
horum
bonorum.

Ad primam Respondeo illos omnes Canones quibus dicuntur Ecclesiæ bona, esse bona pauperum, esse intelligendos dupliciter: primò de illis temporibus in quibus ante factam distributionem bonorum Ecclesiæ, Clerici omnes erant religiosi, & nullum habebant dominium: vel certè quando postmodum quarta bonorum illorum pars pauperibus fuit destinata, tunc enim illa debebatur etiam ex iustitia nunc autem post factam diuisionem longè alia ratio est, quia totus fructus beneficij datus est Clerico. Secundò Pontifices & Patres per quandam ibi loquuntur exaggerationem, ut significant obligationem dandi pauperibus fructus superfluos, sicut etiam sæpè dicunt laicos furari, quoties ex superfluis non tribuunt Eleemosinas. Itaque nego fideles sua dedisse bona Ecclesiæ cum ea conditione, ut imponeretur obligatio iustitiæ ad danda ea pauperibus quæ forent superflua; liberaliter enim sua bona dederunt, ut de illis statueret Ecclesiâ, quod expedire iudicasset: illa verò iudicauit optimas ob causas, ut bonorum illo-

Solutio
primæ du-
bitationis.

rum

rum domini essent Clerici; cum obligatione tamen Charitatis, de qua statim dicam.

Solutio se-
cunda.

Ad secundam Respondeo certum omnino esse, quod Clerici nullo modo disponere possunt de bonis immobilibus beneficii, de redditibus vero disponere possunt, unde dispar ratio est. Fatetur quod ex iure communi non possunt Episcopi condere testamentum, & disponere de bonis Ecclesiasticis quia in articulo mortis Ecclesia eos priuat usu illius domini quod habuerunt in vita, alij Clerici non prohibentur testari, patet ergo quod sunt domini. De religiosis qui assumuntur in Episcopos maior controversia est, nam aliqui negant illos solui voto paupertatis, alij probabilius asserunt, quos citat & sequitur Vasques *cap. 3. Sanchez cap. 6. Hurtadus §. 54.*

Solutio
tertia.

Ad tertiam Respondeo fateri omnes Theologos quod Clerici ex redditibus partem illam, quæ congruæ sustentationi necessaria est possunt seponere, alienare, dare consanguineis vel aliis pro libito, si habeant verbi gratia bona patrimonialia unde viuant, vel etiam si parcius viuendo aliqua sibi subtrahant, quæ non superflue possent expendere. Secundò fatentur fere omnes, quod bona quasi patrimonialia, nimirum stipendia pro Missis, distributiones inter præsentem, eosdem in usus possunt expendere, in quos licet illis expendere bona patrimonialia, neque tenentur specialiter ex illis facere elemosinas. De solis igitur redditibus veri beneficii difficultas est quare Clerici, qui eorum sunt domini expendere illos non possint ad quos voluerint usus, sed peccent mortaliter si expendant in usus superfluos canum, equorum, conuiuiorum, vel si thesaurizent, quod ut explicem videndum est.

§. IV.

Quomodo, & quos in usus teneantur Clerici expendere redditus beneficiorum.

Prima du-
bitatio.

Ratio dubitandi primò est illa quam attuli, quia scilicet nulla ratione probari potest tanta illa obligatio dandi elemosinam, quæ non probet Clericos obligari ad restitutionem, si partem illam residuam non dederint pauperibus: nam hoc non probatur nisi ordinatio Ecclesiæ, fidelium intentio, qui Ecclesiam tot bonis non locupletassent, nisi voluissent pauperibus prospicere. Sed hæc omnia obligationem iustitiæ magis indicant quam Charitatis, & Patrum etiam testimonia statim afferenda plenam obligationem demonstrant, ut patebit.

Secunda

Secundò sequeretur quod etiam pauperes grauiter peccarent, si datas Elemosinas expendere in usus prophanos, nam illæ sunt etiam res Dei. Deinde sequeretur quod ij etiam peccarent qui data sibi à Clericis munera reciperent, verbi gratia laicos illos qui ex hereditatibus consanguineorum ditantur teneri ad eas recusandas, hoc autem quis vnquam aut dixit, aut fecit.

Tertia.

Tertio graue videtur esse illud onus cum sit difficile determinare, quid & quantum sustentationi congruæ sit necessarium. Imò sequeretur quod ij etiam qui habent Capellanas, aut pensiones beneficiorum tenentur similiter ad danda pauperibus quæ supra sustentationem congruam sunt residua.

Conclusio.
assumens.

Dicendum tamen tertio est, certum omnino esse, quod Clerici beneficiati totam portionem fructuum redundantem, tenentur dare pauperibus, vel expendere in pios usus, peccare autè mortaliter si ad ditandos amicos aut consanguineos, vel in alios prophanos usus infundant. Ut autem videas quàm hoc sit verum,

Primò ita censent vnanimiter Theologi omnes, & Canonistæ quos dabunt Vasques *opusculo de elemosina cap. 4. Molina disp. 146. Lessius cap. 4. dubit. 6. ut merito mireris Dianam parte 5. tract. de elemosina, resolut. 27. Hurtadum sect. 7.* qui contra Doctorum omnium communem sensum soli ausi sunt dicere, quod huic obligationi satisfacit Clericus, si quartam partem, vel certe dimidium partis illius redundantis largiatur pauperibus, citantque Toletum, Molinam, Bannem, & Lorcam qui contrarium distinctè asserunt, ut rectè ostendit De Lugo §. 11.

Consensus
Doctorum

Secundò, sic imperat distinctè Concilium *sess. 25. cap. 1. de reformatione* vbi omnes beneficiatos alloquens nullo excepto etiam Cardinali, sic habet, omnino eis interdicit sancta Synodus, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos, familiaresque suos augere studeant, citatque in eam rem Canones Apostolorum, de quibus statim dicam, & rationem affert, quia illæ res sunt Dei.

Tertio, Canones Ecclesiastici sic iniungunt. Primus est Canon Apostolorum 39. citatus à Concilio Tridentino, vbi dicitur quod non licet Episcopis ex Ecclesiæ bonis aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis quæ Dei sunt condonare, quod si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministret, nec eorum occasione Ecclesiæ negotia deprædetur. Secundus est *cap. quia tua fraternitas 12. quest. 1. vbi Sancti Gregorij verba sunt, omne quod superest necessitatibus, in causis piis & religiosis erogandum est.* Idem habetur *cap. decime 16. q. 1. vbi ait Augustinus decimas à Deo delegatas esse pauperibus, & qui eas non soluunt, tot homicidiorum reos esse quot pauperes fame pereunt: similiter cap. conuertimini ibidem asserit Hieronymus puniri à Deo populos, quia Ecclesiastici pauperes priuant elemosinis.*

Canones
Ecclesi-
astici.

Quartò, multi sunt in eo argumento Patres, de quo nemo dixit vberius, nemo clarius quàm S. Bernardus verbi gratia *epist. 2. ad Fulconem, quidquid præter necessarium victum ac simplicem vestitum de altario retinet, rapina est, sacrilegium est.* *Epist. 42. ad Henricum Senonensem verum tu sacerdos Dei altissimi, cui ex his placere gestis, mundo an Deo: & in declamatione ad illud Euangelij: ecce nos reliquimus omnia res pauperum non pauperibus largiri par sacrilegij crimen esse dignoscitur, &c. de altario viuatur, non superbiatur, non luxurietur denique non ditetur.*

Patrum
authori-
tas.

Quintò, quamuis præcipua & primaria ratio sit Ecclesiæ præceptum, optima tamen & conuincens est ratio Concilij Tridentini quam tangunt etiam omnes Patres, quia scilicet illi redditus sunt res Dei, hoc est res Deo consecratæ, non minus ac sacra suppellex data Ecclesiis, Deo ipsi datæ ad Deum honorandum, & peccata expianda, unde illarum rerum talis natura est, ut sit turpissimum ad alios usus illas quam ad sacros conuvertere, sicut esset turpe calicem aureum, lampadem argenteam datam Ecclesiæ diuendere ac expendere ad equorum pompam, ad conuiuiorum lasciuiam, ad ludorum vesaniam.

Ratio hæc

Ad primam Respondeo in iis omnibus quæ attuli solam iudicari obligationem Charitatis, non autem iustitiæ. Ecclesia enim quamuis in creatione beneficiorum plenum Clericis dominium attribuerit, potuit tamen illis præcipere ut partem redundantem erogarent in pauperes, alioqui valde improvidè tantam illis bonorum copiam permetteret.

Solutio
Primæ du-
bitatio.

Ad secundam Respondeo magnum discrimen esse pauperum, & Clericorum, quia id Ecclesia pauperibus non præcipit, sicut imperat Clericis. Deinde non datur pauperi elemosina ut illa sit res sacra & in Dei usus destinata, Clerico autem datur cum tali onore

Solutio
secundæ.

Denique

Denique modica quædam portio illorum bonorum pauperi aspergitur, in possessores beneficij tota effluit copia bonorum. Illos qui à Clericis consanguineis aut amicis huiusmodi accipiunt munera, & hereditates, si petant & sciant illa fuisse superflua congruæ sustentationi Clericorum, certum est gravissimè peccare, quia inducunt alium ad peccandum, dando id quod obligantur non dare nisi pauperi: sed non tenentur tamen ad restitutionem, quia ille Clericus non tenebatur nisi ex Charitate dare illa bona pauperi: Si autem non petant, multi censent illos adhuc peccare, Sanchez, Corduba, Nauarrus; alij negant illos peccare, quos refert & sequitur de Lugo, mihi sanè prior sententia videtur probabilis.

Solutio Ad tertiam Respondeo congruam sustentationem non debere nimis scrupulosè definiri, sunt autem in ea tres gradus, summus, medius, infimus: nemo autem peccat, nisi quando excedit summum, tenetur verò quilibet si amans est salutis, examinare quis ille sit, habità ratione personæ, loci, dignitatis, aliarumque circumstantiarum, & attendere ne Dei bona reddat prophana. In particulari autem quomodo debeat definiri congrua sustentatio tractant Nauarrus tract. citato de redditibus, Azor lib. 6. cap. 10. quæst. 9. Filiucius in appendice Tractatus 41. cap. 7. quæst. 4. optima illa regula est si attendas ad alios qui timoratae sunt conscientia, habentque simile beneficium, & illis omnino te conformare.

Congrua sustentatio quomodo definienda. Primò ergo fateor esse probabile, quod stricta illa lex non eos obligat qui habent Capellam aut pensionem, quamvis contrarium non pauci teneant citati à Sanche, Vasque, De Lugo, sed pro certo tamen eos obligari qui habent beneficium in commendam, quia illi sicut beneficiario substituuntur in eius munere, ita & in onere. Similiter qui habet plura beneficia non potest ex singulis congruam assumere sustentationem, sed si ad eam vnius beneficij redditus sufficiat, expendi debent reliqua in pauperes.

Secundò, fateor quod nomine (pauperum) quibus faciendæ sunt ex his bonis Eleemosinæ, non ita tantum intelliguntur, qui non habent necessaria naturæ, sed etiam, qui non habent res ad statum necessarias iuxta conditionem personæ. Vnde sequitur quod beneficiatus largiri aliquando potest consanguineis ea quæ ad talem statum sunt necessaria, non quidem ut illos locupletet, sed tantum sustentet, quantum satis est ad vitandum pudorem. Addo etiam cum Nauarro & Sanche, posse paulo plus dari pauperibus consanguineis, quam alijs egenis, quia ordo Charitatis id exigit. Imò etiam assero cum Molina, Nauarro, & Sanche dari posse consanguineis ad eleuandum statum conuenienter ad dignitatem ipsius Clerici, verbi gratia Cardinalis suos consanguineos, ita potest iuuare, ut eorum status dignitatem Cardinalis non dedecet, & aliorum, eadem ratio est. Potest item ex redditu beneficij alere nepotes in studijs, & promouere ad doctoratū, si aliunde id non possint assequi. Denique affirmant Doctores, licita etiam esse munera modica in testimonium amoris, & gratitudinis, aliaque huiusmodi sine quibus inter amicos urbanè non viuunt, quò etiam pertinent modica conuiuia & decens hospitalitas, quæ omnia continentur in sustentatione congrua. De hac Clericorum obligatione; alia nonnulla dabunt Doctores quæ tamen ex principijs allatis, non est difficile colligere.

S. V.

Verum eiusdem rei duo possint esse Domini simul & in solidum.

Non queritur verum possint duo simul dominium habere inadæquatam, & partiale in rem eandem, ita ut neuter possit de illa disponere nisi dependenter à voluntate alterius, nam hoc est quotidianum: sed queritur, verum possint ambo simul habere plenum & solidum dominium, ratione cuius possit uterque sine alterius cuiusquam iniuria de illa secundum voluntatem disponere, vel permanenter per aliquod tempus, vel saltem in aliquo instanti, quo res donatur aut venditur, verum (inquam) donator & donatarius saltem pro instanti quo fit donatio sint domini simul rei donata.

Ratio dubitandi primò est, quia nemo potest eo instanti retinere dominium in quo illud transfert in alterum, sed in instanti donationis, donator transfert dominium rei donata in donatarium, ergo donator in eo instanti non seruat dominium. Deinde ille qui dat alteri librum, dicit ego abijcio dominium libri, sed illa propositio practica est & operatur de presenti id quod significat, ergo ille qui dat librum habet dominium libri, alioqui habet simul priuationem & formam. Denique ille qui dat libertatem seruo, non manet eo instanti dominus sui serui, alioqui ille vnus & idem qui liberatur esset simul seruus & liber, ligatus & solutus, quod implicat. Imò dominus serui faciat se seruum sui serui, tunc uterque in eodem instanti erit seruus & dominus.

Secundò, tunc homo non est dominus libri quando non potest licitè uti libro contra voluntatem alterius, sed in instanti donationis donator non potest uti libro contra voluntatem alterius, faceret enim iniuriam illi si vteretur, ergo non est dominus in eo instanti: Probatior maior, quia coniux qui eo instanti quo consentit in matrimonium peccaret cum altera, committeret adulterium contra iustitiam alteri debitam: & professus qui eo instanti quo emit tit professionem peccat contra castitatem, peccat contra votum, ergo donator in instanti donationis non potest licitè uti re illa quam donat. Deinde quo instanti causa conseruans definit esse, definit etiam esse effectus conseruatus, sed causa conseruans dominium est voluntas habendi dominium, ergo in instanti, quo dicitur nolo esse dominus, non habetur dominium.

Tertiò, si dominium libri pro vno instanti esse potest in eo qui dat, & in eo qui accipit, potest etiam esse pro tempore sequenti, quod tamen vulgò rejicitur, probatur sequela, quia contradictoria non magis esse possunt in vno instanti quam in tempore, sed idèò dominium esse non potest in duobus in tempore, quia includit contradictionem, ergo repugnat etiam pro vnico instanti, sicut dicitur priuationem & formam neque in tempore, neque in instanti esse posse simul.

Dico primò, esse prorsus impossibile, ut duo simul permanenter, & pro aliquo tempore diuisibili sint in solidum domini eiusdem rei. Ita fatentur omnes communiter & sic habetur ex lego si ut certo §. si duobus ff. commodati.

Ratio est, quia, si duo per aliquod tempus, rei eiusdem essent Domini, possent iuste habere voluntates repugnantes circa rem eandem, posset enim vnus dicere volo illam rem destruere, alter nolo destruere, ex quo sequeretur bellum ex vtraque parte iustum.

Sensus
questionisPrima
dubitatio

Secunda

Tertia

Conclusio

Probatio

iustum. Deinde dominium est facultas disponendi de re aliqua sine alterius iniuria, sed si Petrus dominus sit libri, non possum de illo disponere contra Petri voluntatem sine illius iniuria.

Secunda conclusio. Dico secundò, videtur probabilius quod transeunter, & in instanti quo res aliqua donatur, dominium est simul in eo qui donat, & in eo qui accipit.

Probatio. Ratio est, quia dominium solidum rei quæ donatur eo instanti reperitur in duobus, si est simul in accipiente & donante; est autem in accipiente ut omnes fatentur, qui enim accipit dominium habet id quod accipit, & effectus eodem instanti existit quo producit, cum produci sit accipere existentiam: quod verò sit in donante probatur, quia dominium est potestas utendi & disponendi de aliqua re sine alterius iniuria, sed qui dat aut vendit librum eo instanti habet talem facultatem, quia liberè donat, & posset illum retinere, vel etiam alteri donare aut vendere, sicut cum loquor, liberè loquor. Deinde tunc dominium existit quando elicit suum actum, sed in eo instanti quo donas librum, elicis actum dominij in talem librum, ergo eo instanti est dominium in talem librum. Denique nemo dat id quod non habet, sed das dominium in hoc instanti, ergo illud habes.

Prima instantia. Neque dicas primò, sufficere ut habueris dominium immediatè ante.

Sed contra, eo instanti quo donas mihi librum, ego possum illum dare alteri, non habui dominium antè; ergo illud habeo tunc quando dono. Imò si Deus diceret volo ut sis dominus libri usque ad illud instans, tunc eo instanti, non possem dare librum, ergo debeo esse dominus eo instanti quo dono.

Secunda instantia. Neque dicas secundò, ille qui destruit librum eo instanti non est dominus rei non existentis, & tamen elicit actum dominij. Similiter ille qui cedit dominio elicit actum dominij, & tamen eo instanti non habet dominium.

Respondeo posse aliquem esse dominum rei non existentis eo instanti quo facit illam non existere cum prius existeret. Cessio dominij significare duo potest.

Primò, non acceptionem dominij, quod mihi offertur, verbi gratia tu mihi librum donas quem ego non accepi, illa cessio non est actus dominij ut patet.

Secundò, cessio dominij significat donationem alteri factam, & tunc dominium eo instanti existit quo fit cessio dominij.

Solutio primæ dubitationis. Ad primam Respondeo certum esse quod translatio dominij non significat, quod idem numero dominium quod est in te, postea sit in me, quod est impossibile: significat ergo tantum, quod dominium existens in te producat in me aliud dominium in rem eandem, & eo modo transfertur dominium cum aliquid donatur, unde negatur illa maior, quo instanti transfertur dominium, non retinetur dominium pro eo instanti, quia non transfertur idem dominium quod habes sed alterum producit: illa propositio, ego tibi dono librum, non significat, ego abduco dominium libri pro isto instanti, sed pro sequentibus, implicat enim ut me prius dominio pro eo instanti quo elicio actum dominij. Neque implicat, ut aliquis pro eodem instanti servus sit & liber, modo tamen utrumque nomen explicetur positivè, non autem negativè, significat enim servus

Tom. I.

eum qui est iuris alieni, & liber eum, qui est sui iuris: quæ duo pro vno instanti esse possunt simul.

Neque hinc sequitur, quod eodem instanti possit homo esse servus peccati, & liber à peccato, quia in instanti iustificationis peccator non potest retinere vinculum illud peccati, sed solus Deus cuius propterea homo specialiter est servus ratione peccati, quod potest non dimittere.

Ad secundam Respondeo distinguendo minorem, in eo instanti quo dono librum non possum licitè illo uti antecederet & absolutè contra voluntatem donatarij concedo, non possum consequenter & ex suppositione nego: sed hoc ut patet, non sufficit ut non sim dominus. Fateor effectum definire illo eodem instanti, quo causa conservans definit. Verum causa conservans dominium, non est voluntas habendi dominium pro instanti quo datur alteri dominium, sed est voluntas dandi dominium pro tempore sequenti, cum enim dico do tibi dominium libri, non dico me nolle habere dominium libri in hoc instanti, sic enim dicerem me nolle habere potestatem dandi alteri librum, sed dico me nolle habere dominium libri pro tempore sequenti.

Ad tertiam Respondeo satis ostensum esse quomodo magis implicet ut duo sint domini permanentes, quam ut transeunter & in vnico instanti sint domini; si enim essent domini permanentes possent habere voluntates oppositas, & daretur bellum vtrique iustum: si autem transeunter & vnico instanti sint domini, tunc non possunt habere voluntates oppositas, quia donator qui vult, ut ego sim dominus libri, & ut ego de illo disponam ut voluero, non potest velle ut ego non utar eo libro: idè domini duo eiusdem rei non opponuntur contradictoriè pro illo instanti donationis, sed opponuntur pro sequentibus. Et hæc satis sint de questione ut vides subtiliori, quam utiliori.

§. VI.

Quarum rerum haberi possit dominium, et quibus modis illud acquiratur.

Nihil hîc difficile video, neque Theologico dignum examine, unde brevissimè totum hoc definio.

Statuendum enim primò est, quod iure naturæ potest quilibet homo rerum omnium externarum esse dominus, modò eas alter homo non occupaverit: *Omnia dedi vobis in escam, dominamini piscibus maris, &c.* Nullus tamen homo habet ex iure naturæ dominium in alterum, cum omnes eiusdem naturæ sint, ab eodem conditi parente in eundem finem. Sed iure tamen gentium & civili licitè potest aliquis effici servus alterius: *Servus vocatus es* (inquit Apostolus primæ ad Corinthios septimo,) *non sit tibi cura*, vitæ suæ vel alienæ nemo est dominus, neque membrorum suorum, sed sola nobis data est custodia: *Non est alius praeter me* (inquit Deus capite trigésimo secundo Deuteronomi.) *ego occidam & ego vivere faciam*, quia scilicet, ut ratiocinatur optimè sanctus Thomas *questione sexagesima quarta, articulo quinto ad tertium*, id cuius homo est dominus debet esse aliquid de quo liberè homo iam existens, & liber

SSSs

possit

possit disponere in suum commodum, sed si res illa non sit ab homine ipso distincta, homo iam existens non poterit de illa disponere in suum commodum, ergo res illa cuius homo est dominus esse debet aliquid ab homine ipso distinctum, hominis autem vita non est aliquid ab homine distinctum, igitur homo non est vitæ suæ dominus, quæ haud dubiè fundamentum est potius omnis dominij. Denique non est dubium, quin famæ suæ ac honoris & bonorum spiritualium quilibet sit dominus, cum sit dominus actuum liberorum, per quos illa omnia consequitur, neque tamen illa potest prodigaliter effundere sicut nec alia bona, unde sapiens præcipit haberi curam de bono nomine.

Statuendum est secundò, diuisionem bonorum externorum, esse quidem in statu naturæ lapsæ licitam, *nonne manens tibi manebat, & venundatum erat in tua potestate*, inquit S. Petrus Anania alioqui nullum esset furtum, neque necessaria esset restitutio. Imò & necessaria esse ad tenendam pacem inter homines, & vitanda iurgia ob concupiscentias, & malitiam, atque ut notat Philosophus ad seruandam societatem communem hominum, & commercia; sed non esse tamen introductam iure naturali, quia in statu innocentiae fuisset communio bonorum, & in iis illa etiam reperitur, qui statum perfectionis amplexi sunt neque tamen verum est quod iure naturæ omnia sint communia, quasi verò natura præcipiat communitatem bonorum, sed tantum est verum, quod rerum natura nemini priuato rei ullius dominium applicuit, sicut neque verum est, quod rerum diuisio sit introducta iure naturæ, ita ut illam præceperit, quia ius naturæ non præcipit in particulari & immediatè illa omnia quæ ad tuendam hominum pacem sunt necessaria, sed satis est quod vniuersum, & mediatè illa suadeat, dictando scilicet esse conformè rationi ut ius gentium instituat illam diuisionem, quo pacto remotè ac generaliter dicuntur esse de iure naturæ quæcunque præcipiuntur iure positivo.

Statuendum est tertio, modos acquirendi dominium ab initio esse non potuisse, nisi vel occupationem, vel fortitionem, nunc autem illos etiam esse generaliter duos, occupationem eorum, quæ nullius sunt, & translationem dominij ab vno in alium. Ita fusè tradunt Molina, Lessius, & alij explicantes sigillatim modos quibus acquiritur dominium primò, quidem hominum eorum qui sunt mancipia, quod asserunt posse fieri quatuor modis, venditione, iure belli, natiuitate, iusta condemnatione.

Secundò, animalium tum ferorum, tum mansuetorum: tertio, eorum quæ sunt in terræ visceribus littore maris, thesaurorum præsertim, & eorum omnium quæ certum dominum non habent vel habentur pro derelictis. Denique illorum quorum dominium est penes communitatem, ut sunt pascua, syluæ cæduæ, &c. quæ omnia optima sunt, sed minuta, sola præscriptio aliquod examen requirit, de qua breuiter

Statuendum est quartò, præscriptionem rectè definiri, acquisitionem dominij, propter possessionem continuatam, tempore lege definito, quæ licita omnino est etiam in conscientia, modo tamen habeat condiciones omnes in iure requisitas.

Prima pars explicat definitionem, quia nimi-

rum (præscriptionis) nomine significatur exceptio qualibet aduersus actionem actionis, id est id quod defensor opponit ei à quo intentatur actio, ut ei respondeat, & ostendat actionem eius admittendam non esse ut cum dicit testes esse infames, iudicem minimè competentem, præscriptio est seu exceptio dilatoria: cum dicis te soluisse iam antea id quod petitur, exceptio est peremptoria. Sic igitur, quia possessio rei ad alterum pertinentis continuata per tempus lege definitum opponi potest ei qui actionem intentat ut rem suam recuperet & ita excluditur eius actio, rectè vocari potest præscriptio, siue vsu capio, quæ duo idem prorsus significant.

Secunda pars asserit huiusmodi præscriptionem etiam in foro conscientia licitam esse, quod video negatum esse à quibusdam Canonistis, sed immerito, quia leges humanæ, quæ præcipiunt, ut possessio alienorum bonorum facta per longum tempus cum certis conditionibus, faueat possessori, iustæ omnino sunt, sic enim expediebat fieri ad pacem tuendam inter ciues: potuit autem respublica ob causam adeò legitimam sic statuere, approbarique in iure Canonico: si autem præciperet ius ciuile ut seruare possem illud, quod seruare sine peccato, nequaquam possum, iniusta esset & perniciofa lex, statuta in perniciem animarum.

Tertia pars explicat condiciones ex lege requisitas, ut translatio illa dominij sit legitima; solent autem illæ quinque numerari, ut res sit præscriptibilis, ut verà sit possessio, ut bona fides, ut titulus probabilis, ut tempus legitimum.

Primò dixi, rem esse debere huiusmodi ut præscribi possit, quia nimirum multa sunt quæ nunquam de iure præscribi possunt, huiusmodi est libertas hominis; qui enim seruus initio non fuit, diuturnitate temporis quo seruauit non desinit esse liber, deinde res publico vsui addicta, forum, via publica, pons, &c. Deinde limites Episcopatum aut parochiarum, ea quæ debentur principi in recognitionem supremæ potestatis: ius decimarum non est præscriptibile per hominem laicum, locus religiosus, & alia in iure definita.

Secundò necesse est ut verè res illa possideatur, non modò naturaliter, eo modo quo possident, depositarius aut conductor, sed etiam ciuilitè, id est non solo corpore, sed etiam animo, quæ dicitur possessio ciuilis, cum vel animo solo vel corpore simul & animo res aliqua detinetur, hanc enim omnino requirunt iura, idèd nunquam possidere possunt sufficienter ad præscribendum, religiosus professus, si possideat suo nomine, conductor, depositarius, usufructuarius, tutor, curator, qui ut patet suo nomine non possident.

Tertio, requiritur bona fides possidentis, id est ut ille prudenter existimet rem illam, quam possidet esse suam, vel certè illam non esse alterius, mala verò fides cum existimas illam esse alterius, quam tu interim tamen seruas, tunc autem nullam esse posse præscriptionem fatentur omnes Doctores, & affirmant omnia iura, iuxta notissimam illam regulam iuris in 6. *possessor mala Fidei nullo tempore non Præscribit* approbatam ab Alexandro III. cap. *vigilanti*, Titulo de *præscriptionibus*.

Difficultas tamen est, utrum bona illa fides tollatur per dubium, vel per conscientiam erroneam! dubius eris, si con iudices certò vel probabiliter quod res illa sit tua: conscientiam habebis

hebit erronam; iudices quod possidere non possent cum dubio. Respondent igitur communius Doctores, quod talis dubitatio impedit, ne possis inchoare possessionem, quia in dubio melior est conditio possidentis, & propter eandem causam impedit ne possis illam continuare. Conscientia erronea impedit præscriptionem ut colligitur ex lege si fur paragrapho primo D. de usu capionibus.

Quartò, requiritur etiam titulus probabiliter præsumptus, qui nimirum probabiliter existimetur esse validus, qualis est emptio ab eo quem nescis esse furem: verus videlicet titulus præscriptionem non exigit, sed sufficit titulus existimatus legitimus, sine quo non potest esse bona fides initio possessionis: est autem necesse, ut præsumptio veri tituli non oriatur ex ignorantia iuris indubitati, verbi gratia si putares esse licitum emere à fure, tunc enim quamvis ignorantia esset inuincibilis nulla tamen præscriptio est, ad quam est necesse ut oriatur ex ignorantia facti, verbi gratia si nescias furem esse illum qui vendit, tunc enim fructus quidem possunt præscribi, non autem res ipsa furto sublata. Porro ad res Ecclesiasticas non debet allegari titulus si possessio sit temporis immemorialis, in cæteris necesse est probari titulum quando possessio est minor triennali.

Quinta & potissima conditio est, continuatio possessionis per certum aliquod tempus non interruptum, si enim interrumpatur tempus tunc dormire dicitur præscriptio non cessare, quale autem tempus præscribant leges explicatur communiter à Doctoribus.

Primo enim ad præscribendas res mobiles sufficit haud dubiè possessio triennalis inter præsentem qui nimirum in eadem vrbe commorantur, quadriennalis autem inter absentes.

Secundò, ad præscribendas res immobiles Ecclesiæ Romanæ requiruntur anni centum: aliarum Ecclesiarum, anni triginta inter præsentem, inter absentes quadraginta.

Tertiò, ad præscribendas res immobiles priuatorum non vitiosas, id est nec furto, nec vi sublata, sufficit possessio decem annorum inter præsentem, viginti annorum inter absentes: si verò vitiosæ fuerint, & ad hæredes omnino ignaros transmissæ, requiritur possessio annorum triginta inter præsentem, quadraginta inter absentes. Quæ omnia sic vniuersim proposita plures habent limitationes, nam verbi gratia contra pupillum nunquam currit præscriptio: Contra minorem non currit nisi tricennalis: Contra principem non currit possessio nisi centenaria, circa ea quæ coronæ annexa sunt: Contra ciuitates annis quadraginta præscribitur: si verò vendita res esset, donata, vel per vltimam voluntatem relicta, præscribitur tantum annis centum. Valet autem hic etiam regula illa celeberrima cancellariæ de pacifica possessione beneficij per triennium, quod nimirum si non sis intrusus aut simoniacus, & possideris triennio toto beneficium, quod tamen ad alium pertineat tunc illud incipiat esse tuum, neque in eo molestari possis, ut docet Sanchez libro secundo, consiliorum capite primo, dubitat. vigesima, De Lugo disputation. septima, sectione septima.

Plura dicere parantem & ea persequi quæ de actibus partibusque, tum iustitiæ, tum aliarum virtutum moralium dicere proposueram initio

Tom. 2.

questionis huius, cursum tamen inhibere cogit excrefcens supra modum voluminis moles, & ea ut ibi monui, reijcere ad Philosophiam moralem, ubi plenius ex mente tum Philosophi, tum sancti Thomæ proponi poterunt, actus omnes iustitiæ tum commutatiuæ, tum distributiue, restitutio videlicet, contractus, iudicia, distributiones onerum & munerum publicorum. Deinde partes illius virtutis præsertim potestatiuæ, maximè verò religio reliquarum omnium præstantissima. Postea virtutes aliæ duæ morales, fortitudo, & temperantia, cum proprijs singularum muneribus, actibus, atque partibus, sed stylo philosophico, qui controuersias illas omnes morales ignorat spectantes ad casus potissimum conscientie, propter quas Theologia nunc casuum, ob malitiam novorum dogmatistarum imperiti vulgi iudicio subest, & in muliercularum etiam circulis traducitur, & ridetur ut impia & prophana. Ego autem à iurigijs omnibus semper alienus lubens etiam ab omnibus illis abstineo controuersijs, & in sola hæc Theologia specularice veritatis, inimica vanitatis. Iamdiu autem est cum vocat me imò rapit ad se Christus Saluator verus bonorum omnium conditum magnes, trahit Maria Deipara cum illicijs omnibus gratiarum quibus est plena, rapiunt Sacramenta fontes Saluatoris & salutis, tria enim hæc sunt quæ accuratè tractantur in posteriori Tomo Scholasticæ nostræ Theologiæ ut in eo solo desinat & quiescat qui solus est initium & finis Christus Saluator.

Nunc perducto ad vmbilicum hoc primo volumine in quo sex tractatibus explicantur Deus, Angelus, homo, dignosciturque Deus secundum se, ut principium omnium effectuum, ut finis hominis vltimus & vera eius beatitudo superest ut breuem in summam redacta ea videat vniuersa, lector beneuolus, quæ singulis tractatibus disputantur.

Primus videlicet tractatus Deum vnum & Trinum exhibet cognoscendum, sex disputationibus, quibus explicatur Dei primum cognitio propria viatorum, quo ad existentiam, quidditatem, attributa, & modum quo cognoscitur ab illis in speculo & Anigmate.

Secundò cognitio Dei, propria comprehensorum, hoc est visio Dei, cuius traditur possibilitas & existentia principia effectiua, species impressa, lumen gloriæ, intellectus. Obiectum primum & secundarium, quidditas & proprietates.

Tertiò perfectio intellectus diuini id est infinita latitudo sapientiæ ac scientiæ Dei tum in genere, tum sigillatim, scientia possibilium, scientia eorum quæ absolute futura sunt, scientia conditionata, scientia practica, siue approbationis.

Quartò perfectio voluntatis diuinæ quoad obiectum, varios actus, deinde quoad proprietates præcipuas, quarum difficilima est libertas.

Quintò perfectio prouidentie, quæ generatim consideratur quoad existentiam, quidditatem, actus quos includit tum intellectus tum voluntas, generales proprietates, & actus, quos elicit. Deinde sigillatim expenditur prouidentia erga electos & reprobos, id est prædestinationis, & reprobationis abyssus profundissima saltem ostenditur. Postremò mysterium diuinitatis in fastigijs id est abditissimum Trinitatis secretum probatur existere, declarantur ea quæ sunt de illius intrinseca quidditate, explicantur proprietates personarum singularum in particulari, ac demum illæ, quæ omnibus personis communes

SSSS 2 munes

munes sunt. Hæc sunt quæ de ineffabili & incomprehensibili balbutire potest muti hominis lingua, & cæca mens percipere.

Secundus tractatus de creaturis spiritualibus completis duplici disputatione scrutatur Angelorum perfectionem primo naturalem, quoad substantiam, intellectum, voluntatem, potentiam motricem tum immanentem tum transeuntem: deinde supernaturalem iuxta tria instantia quibus creati sunt in gratia, lapsi sunt, aut perseverarunt, coronam acceperunt meriti, vel penam peccati.

Tertius tractatus de homine propterea eleuato ad finem beatitudinis acquirendum per actus proprios, quatuor proponit principia humanorum illorum actuum, totidem disputationibus, primo principium finale, seu beatitudinem, de qua plenè agitur. Secundo principium directiuum, seu conscientiam, cuius propria ratio, variæ diuisiones, & obligationes exponuntur accuratè. Tertiò principium materiale ubi ratio voluntarij, & tota humana libertas probantur, & explicantur: Quartò principium formale seu moralitas secundum naturam suam vniuersim, deinde secundum varias species, causas, & munera locum habet.

Quartus de homine propterea deficit à beatitudine lapsus in peccatum per propriam malitiam, qua-

tuor item disputationibus vniuersam exponit naturam & proprietates peccati, deinde præcipuas diuisiones, postea causas tum internas homini tum externas, postremò effectus, quos inter nullus est difficilior peccato originali, cuius adeo inquiruntur, existentia, natura, causæ ac effectus.

Quintus tractatus de homine propterea erectus est à peccato per gratiam Christi Saluatoris tribus disputationibus totam persequitur materiam de gratia Christi, contra errores veterum & nouorum dogmatistarum. Prima est de vera quidditate, & varijs speciebus diuinæ gratiæ. Secunda de tribus illius mirabilibus attributis, necessitate, sufficientia, efficacia. Tertia de duobus eius effectibus præcipuis, iustificatione videlicet per gratiam sanctificantem, & merito bonorum operum.

Sextus tractat. de homine propterea præparatus est ad beatitudinē per virtutes Theologicas & morales amplissimam complectitur considerationem virtutum, quinque disputationibus quibus primò natura virtutum Theologicarum generatim proponitur, secundò Fides, Spes, Charitas plenissimè declarantur, postremò virtutum moralium supernaturalium in genere disputantur natura & proprietates, deinde prudentiā & iustitiā breuiter expositis, reliquæ virtutes, in moralem Philosophiam referuntur.

Coll. S. J. Paderb. 1664.

FINIS TOMI PRIMI.

INDEX